

**Військовий інститут
танкових військ
Національного
технічного
університету
«Харківський
політехнічний
інститут»**

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Українська мова
(за професійним спрямуванням)»

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Спеціальність	8.05050281 «Озброєння та військова техніка» та напрям підготовки 6.040101 «Хімія, біоінженерія» за спеціальністю 7.04010181 «Озброєння і засоби військ радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічна безпека».
Статус дисципліни	Загальна. Обов'язкова, реалізується в блоці переліку навчальних дисциплін циклу гуманітарної підготовки
Мова викладання	Українська
Обсяг дисципліни	2 кредити ECTS 60 годин. з них: тижневих годин: під керівництвом викладача, аудиторних – 40 годин; самостійної роботи – 20 годин. Для денної форми навчання: лекцій – 4 години на тиждень, групових занять – 14 годин, на самостійну роботу – 10 годин; для заочної форми навчання: під керівництвом викладача (лекцій – 2 години, групових занять – 16 годин, на самостійну роботу – 10 годин; іспит – 4 години).
Курс/півріччя	Перший бакалаврський; I і II семестри.
Лінк на дисципліну	https://web.kpi.kharkov.ua/lingvo/uk/rpnd-dlya-vitv/
Оригінальність дисципліни	До майбутніх офіцерів висуваються високі вимоги, які полягають не лише в досконалих знаннях свого фаху, але й у високому рівні володіння українською мовою, вільному користуванні нею в усіх сферах, зокрема військовій (професійній) та офіційно-діловій. Уміння спілкуватись мовою професії сприяє швидкому засвоєнню спеціальних дисциплін, підвищує ефективність праці, допомагає орієнтуватися у професійній діяльності та ділових контактах.
Ключові слова	Українська мова, літературна мова, мовна норма, функціональні стилі, науковий стиль, мовна компетенція, мовленнєва компетенція, ділове мовлення, діловий етикет, лексика, лінгвістика, мовознавство, термінознавство, перекладознавство.

<p>Викладач</p>	<p>ДЯЧЕНКО Олена Валеріївна, Викладач кафедри української мови. Сторінки та реєстраційні номери: в ORCID Researcher ID: 0000-0003-1749-5305; Google Scholar: https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=kZDb-WwAAAAJ Наукові та навчально-методичні праці за тематикою дисципліни: більш ніж 40 праць. Підвищення кваліфікації: Закінчила курси підвищення кваліфікації науково-педагогічних (педагогічних) працівників ВВНЗ та ВНП ЗВО в Харківському національному університеті міського господарства імені О.М. Бекетова (30.01.20 – 30.04.20). Свідоцтво № 340 від 30.04.20. (Наказ № 81-02 від 03.02.20). (Наказ НТУ «ХПІ» № 172 с від 30.01.20). Контактні дані: тел. 704-16-22 e-mail: olena.diachenko@khpri.edu.ua кафедра української мови, м. Харків, вул. Весніна, 5а, ауд.214. 215, 216.</p>
<p>Чому дисципліна для мене є важливою/корисною/актуальною?</p>	<p>Майбутній офіцер повинен добре знати українську мову й використовувати її під час виконання службових обов’язків. Глибокі знання професійної мови допоможуть краще оволодіти фахом, підвищити ефективність праці, адже мова визначає культуру й компетентність фахівця. Навчальна дисципліна «Українська мова за професійним спрямуванням» покликана сформувати мовну особистість, обізнану з культурою усного й писемного мовлення, яка вміє в повному обсязі використовувати набуті знання, вміння й навички для оптимальної мовної поведінки у професійній сфері, оволодіти теоретичними знаннями, уміннями й навичками володіння державною мовою в усіх сферах діяльності.</p>
<p>Які знання я отримаю?</p>	<p>Унаслідок вивчення навчальної дисципліни курсант повинен знати: правила складання наукових і ділових документів; загальні положення ділової української мови; основні вимоги до написання ділових паперів у військовому й цивільному діловому мовленні; основні вимоги до усного й писемного ділового мовлення; основні етапи роботи під час підготовки тексту до виступу; основні поняття й категорії термінознавства та перекладознавства; українську фахову термінологію; види й правила перекладання; лексичні, граматичні й стилістичні норми сучасної української мови.</p>
<p>Які вміння я розвину?</p>	<p>Унаслідок вивчення навчальної дисципліни курсант повинен вміти: укладати наукові праці й ділові папери, зокрема редагувати документи; готувати реферати, наукові повідомлення, доповіді і самостійно добирати літературу з потрібних тем; користуватися різними типами лексикографічних джерел і спеціальною термінологією свого фаху, основними принципами мовного етикету; здійснювати усне й писемне наукове та ділове спілкування.</p>

<p><i>Що мене очікує?</i></p>	<p>Використання державної мови на відповідних посадах, особливо під час виконання службових обов'язків, оскільки рівень володіння мовою – це важливий аспект професійної діяльності військовослужбовця; правильне мовлення фахівця підвищує ефективність роботи; допомагає краще орієнтуватися у службових ситуаціях; точно віддавати, розуміти й виконувати накази; сприяє підвищенню авторитету в колективі тощо. Мовна освіта допомагає опанувати лексику певного фаху державною мовою, закріплює навички наукової й ділової комунікації, сприяє поглибленню знань норм сучасної української літературної мови, загалом формує мовну, мовленнєву й комунікативну компетенцію офіцерів.</p>
<p><i>Якого результату я досягну?</i></p>	<p>Здатність вільно спілкуватися державною мовою, як усно, так і письмово, відповідати, пояснювати, розуміти пояснення, дискутувати, звітувати державною мовою на достатньому для професійної діяльності рівні.</p>
<p><i>Де я зможу застосувати отримані знання та вміння?</i></p>	<p>Майбутні офіцери зможуть застосувати набуті знання, отримані професійно зорієнтовані уміння й навички вільного володіння українською літературною мовою у військовій галузі (фаховій сфері) та цивільному житті.</p>
<p><i>Зміст навчальної дисципліни</i></p>	<p>МОДУЛЬ I. КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ Тема 1. СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА Й МОВНА КУЛЬТУРА Лекцій – 2 год. Тема 2. КУЛЬТУРА УСНОГО СПІЛКУВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ. Лекцій – 4 год. Групових занять – 2 год. Самостійної роботи – 2 год. Тема 3. ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ. Лекцій – 6 год. Групових занять – 4 год. Самостійної роботи – 2 год. Тема 4. ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ. Лекцій – 6 год. Групових занять – 4 год. Самостійної роботи – 2 год. Тема 5. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ У ВІЙСЬКОВІЙ ЧАСТИНІ (УСТАНОВІ) Лекцій – 12 год. Групових занять – 8 год. Самостійної роботи – 4 год. Контрольна робота за перший модуль (2 години). МОДУЛЬ II. ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА. НАУКОВА ЛІТЕРАТУРА. Тема 6. ПЕРЕКЛАД ТА РЕДАГУВАННЯ ТЕКСТІВ Лекцій – 12 год. Групових занять – 8 год.</p>

	<p>Самостійної роботи – 4 год. Тема 7. НАУКОВА КОМУНІКАЦІЯ ЯК СКЛАДНИК ФАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. Лекцій – 12 год. Групових занять – 6 год. Самостійної роботи – 4 год. Контрольна робота за другий модуль (2 години). Іспит – 4 год.</p>
<p><i>Інформаційні джерела</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. – К.: ВД „КМ АCADEMIA”, 1994. – 254 с. 2. Васенко Л. А., Дубічинський В. В. та ін. Фахова українська мова: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 334 с. 3. Військові Статути Збройних Сил України. – К.: Варта, 1999. – 516 с. 4. Волкотруб Г.Й. Стилїстика ділової мови: Навч. пос. – К.: МАУП, 2002. – 208 с. 5. Глушик С.В., Дияк О.В., Шевчук С.В. Сучасні ділові папери: Навч. пос. – 3-тє вид., переробл. і доп. – К.: А.С.К., 2002. – 398 с. 6. Діденко А.Н. Сучасне діловодство: Навч. пос. – К.: Либїдь, 1998. – 256 с. 7. Дїлова українська мова: Навч. пос. / О.Д.Горбул, Л.І.Галузинська та ін.; За ред. О.Д.Горбула. – К., 2001. – 226 с. 8. Дорошенко С.І. Основи культури і техніки усного мовлення: Навч. пос. – 2-ге вид., переробл. і доп. – Х.: ОВС, 2002. – 144 с. 9. Дубічинський В. В. Лексикографія: навч.-метод. посіб. – Харків: НТУ «ХП», 2012. – 68 с. 10. Загнітко А.П., Данилюк І.Г. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. – Донецьк: ТОВ ВКФ „БАО”, 2005. – 480 с. 11. Зарицька І.М., Чикаліна І.О. Українське ділове мовлення: Практикум / За ред. А.П.Загнітка. – Донецьк: Центр підготовки абітурієнтів, 1997. – 112 с. 12. Зубков М.Г. Сучасне українське ділове мовлення. – Х.: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2007. – 448 с. 13. Карнегі Д. Як здобувати друзів і впливати на людей. – К.: Молодь, 1990. – 168 с. 14. Коваль А. Дїлове спілкування: Навч. пос. – К.: Либїдь, 1992. – 280 с. 15. Кочан І.І. Культура рідної мови. – Л.: Світ, 1996. – 230 с. 16. Культура української мови: Довідник. – К.: Либїдь, 1990. – 304 с. 17. Культура усного професійно-ділового спілкування : методичні вказівки до практичних занять та самостійних робіт з дисципліни «Українська мова» для студентів і курсантів 1-го курсу технічних спеціальностей / Уклад.: І.І. Снігурова, Н.В. Писарська, К.В. Белова, О.В. Дяченко. – Харків: НТУ «ХП», 2020.– 45 с. 18. Культура фахового мовлення: навч. посіб. / Н. Д. Бабич, К. Ф. Герман, М. В. Скаб та ін.; за ред. Н. Д. Бабич. – Чернівці: Книги–XXI, 2006. – 496 с. 19. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови: Навч. посіб. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 360 с. 20. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика: Навч. пос. – К.: Вища школа, 2003. – 311 с. 21. Міністерство Оборони України. Наказ № 400. Про затвердження інструкції з діловодства у Збройних Силах України від 11.11.1998 р. 22. Наукова комунікація як складник фахової діяльності : методичні вказівки до практичних занять та самостійних робіт з навчальної дисципліни «Українська мова для курсантів та студентів 1-го курсу / Уклад.: К.В. Белова, Н.В. Писарська, І.І. Снігурова, О.В. Дяченко. – Харків: НТУ «ХП», 2020. – 30 с. 23. Немировська, Філоненко. Дїлова українська мова для військовослужбовців: Навч. пос.: У 2-х ч. – Харків: ХІТВ, 2003.

	<p>24. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови: Навч. пос. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.</p> <p>25. Пазяк О.М., Кисіль Г.Г. Українська мова і культура мовлення: Навч. пос. – К.: Вища школа, 1995. – 239 с.</p> <p>26. Пентилюк М.І. Культура мови і стилістика. – К.: Вежа, 1994. – 240 с.</p> <p>27. Подоляк Я. Офіцеру об етикете. – М.: Воениздат, 1991. – 126 с.</p> <p>28. Посібник з хімічного термінознавства: Навч. пос. / О.В.Бондарець, В.І.Булавін, В.В.Дубічинський та ін. – Харків, НТУ „ХПІ”, 2003. – 112 с.</p> <p>29. Правила укладання ділових паперів : методичні вказівки до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Українська мова» для студентів 1-го курсу нефілологічних спеціальностей та курсантів ВІТВ / Укл.: І. І. Снігурова, Н. В. Писарська, К. В. Белова, О. В. Дяченко. – Харків: НТУ «ХПІ», 2020. – 33 с.</p> <p>30. Прикладне термінознавство: Навч. пос.: Ч. 1. / За ред В.В.Дубічинського та Л.А.Васенко. – Х.: НТУ „ХПІ”, 2003. – 146 с.</p> <p>31. Середницька А. Я. Українська мова за професійним спрямуванням: навч. посіб. / А. Я. Середницька, З. Й. Куньч; за ред. Г. Л. Вознюка. – 3-тє вид., виправл. і доповн. – К.: Знання, 2012. 215 с.</p> <p>32. Томан І. Мистецтво говорити. – К.: Політвидав, 1989. – 293 с.</p> <p>33. Українська ділова мова: практичний посібник на щодень / уклад.: М. Д. Гінзбург, І. О. Требльова, С. Д. Левіна та ін.; за ред. проф. М. Д. Гінзбурга. – Харків: Торсінг, 2003. 592 с.</p> <p>34. Українська мова за професійним спрямуванням для військовослужбовців: навчальний посібник / К. В. Белова, І. І. Снігурова, О. В. Дяченко, Н. В. Писарська. – Харків: НТУ «ХПІ», 2021. – 161 с</p> <p>35. Українська мова за професійним спрямуванням. Практикум: навч. посіб. / за ред. Т. В. Симоненко. – К.: ВД «Академія», 2009. – 271 с.</p> <p>36. Український правопис. – 4-тє вид, випр. і доп. – К.: Наукова думка, 2007. – 288 с.</p> <p>37. Універсальний довідник-практикум з ділових паперів / С.П.Бибик та ін. – К.: Довіра, 1997. – 400 с.</p> <p>38. Шевелева Л.А., Дудка О.О. Український правопис: Практикум / За ред проф. А.О.Свашенко. – Харків, 1998. – 224 с.</p> <p>39. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник. 3-тє вид., виправ. і доповн. – К.: Алерта, 2012. – 696 с.</p> <p>40. Шкуратяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова: Навч. пос. – К.: Літера, 2000. – 688 с.</p> <p>41. Ющук І.П. Українська мова: Підручник. – К.: Либідь, 2003 – 640 с.</p>
<p>«Правила гри»</p>	<p>Механізм реалізації кінцевої мети, досягнення необхідного рівня знань та сформованості вмінь ґрунтується на використанні індивідуального підходу до навчання кожного окремого слухача, мотивованого спонукання слухачів до спроби самостійного розв’язання проблемних питань, які пропонуються викладачем.</p> <p>Основними видами занять із дисципліни є лекції, групові заняття та самостійна робота.</p> <p>Лекція (лекція-бесіда) – це основний вид навчальних занять, призначений для надання тим, хто навчається, нових теоретичних знань. Лекція проводиться методом усного викладання нового теоретичного матеріалу в поєднанні з методом демонстрації (показу). Лекція є елементом курсу навчання, який охоплює основний теоретичний матеріал навчальної дисципліни.</p> <p>Групове заняття – це вид навчального заняття, під час якого науково-педагогічний працівник методом усного викладення матеріалу в поєднанні з методом демонстрації (показу) викладає</p>

новий навчальний матеріал шляхом опитування, у поєднанні із практичними завданнями, контролює засвоєння слухачами цього матеріалу і сприяє його закріпленню.

Самостійна робота слухачів є основним засобом засвоєння навчального матеріалу. Вона здійснюється з метою відпрацювання та засвоєння визначеного навчального матеріалу; закріплення і поглиблення знань та практичних умінь та навичок; виконання індивідуальних завдань з навчальної дисципліни; підготовки до майбутніх занять і контрольних заходів; формування у курсантів культури розумової праці, самостійності та удосконалення мовної та мовленнєвої компетенцій.

Контроль знань є складовою частиною навчального процесу і органічно взаємопов'язаний із засвоєнням навчального матеріалу та формуванням професійної майстерності слухачів. При вивченні дисципліни передбачається три види контролю: поточний, семестровий та підсумковий.

Складником процесу навчання є система контролю та звітності студентів за якістю засвоєння навчального матеріалу. Головна мета контролю полягає в забезпеченні наукового рівня придбаних студентами знань, міцності сформованих у них умінь та навичок. Кількість контрольних заходів, форми їх проведення, періодичність доводяться до студентів на початку вивчення дисципліни та навчального семестру.

Під час вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» застосовуються вхідний, поточний, самоконтроль, модульний, підсумковий контроль знань. Усі ці види контролю тісно взаємопов'язані та організовано таким чином, щоб стимулювати ефективність самостійної роботи та забезпечити об'єктивність оцінення рівня знань курсантів. При цьому враховуються види занять, передбачених навчальним планом: лекції, групові заняття, самостійна робота. Перевірка та оцінення знань курсантів з дисципліни може проводитися декількома методами.

Поточний контроль успішності здійснюється на кожному занятті шляхом проведення усного та письмового опитування, перевірки виконання практичних завдань. Він призначений для перевірки якості засвоєння навчального матеріалу, стимулювання навчальної роботи курсантів та вдосконалення методики проведення занять. Після закінчення основних розділів проводяться контрольні заняття.

Модульний контроль – це контроль знань курсантів після вивчення логічно завершеної частини (модуля) програми навчальної дисципліни. Модульний контроль може проводитися у формі контрольної роботи, тестування, виконання контрольних завдань тощо. Модульний контроль є обов'язковим елементом модульно-рейтингового контролю якості засвоєння курсантами навчального матеріалу.

Підсумковий контроль проводиться з метою перевірки рівня якості підготовки курсантів, їх відповідності освітньо-кваліфікаційним характеристикам. Він здійснюється у формі диференційованого заліку за курс навчання з урахуванням результатів модульних контролів за всі розділи дисципліни (із можливим застосуванням, за рішенням кафедри, контрольних завдань). Підсумковий контроль проводиться у вигляді екзамену в термін, визначений графіком – календарем навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою

навчальної дисципліни.

Критерії оцінювання відповіді курсанта розроблено таким чином, що на заліку враховується повнота і правильність відповіді, а також здатність курсанта узагальнювати отримані знання, застосовувати вивчені правила в різних ситуаціях, аналізувати й оцінювати факти.

Поточний контроль проводиться науково-педагогічними працівниками на всіх видах навчальних занять. Основна мета поточного контролю - забезпечення зворотного зв'язку між викладачами - слухачами у процесі навчання, перевірка готовності слухачів до виконання наступних навчальних завдань, а також забезпечення управління їх навчальною мотивацією. Інформація, отримана під час поточного контролю, використовується для коригування методів і способів навчання, а також для самостійної роботи слухачів.

Поточний контроль проводиться у формі усного опитування або письмового контролю, чи тестування за допомогою технічних засобів і під час проведення навчальних занять, оцінювання доповідей слухачів на заняттях.

Оцінювання успішності слухачів під час поточного контролю здійснюється за чотирибальною шкалою ("відмінно", "добре", "задовільно", "незадовільно").

Семестровий контроль проводиться після закінчення вивчення розділу у вигляді заліку і забезпечує оцінювання якості засвоєння слухачами матеріалу навчальної дисципліни за розділ. До семестрового контролю допускаються курсанти у разі відсутності незадовільних оцінок за результатами поточного контролю на заняттях.

Для проведення семестрового контролю використовуються тестові завдання. Зміст цих завдань визначається матеріалом навчальних тем, які підлягають перевірці.

Підсумковий контроль проводиться із закінченням вивчення програми навчальної дисципліни у вигляді екзамену і забезпечує оцінювання якості засвоєння слухачами матеріалу навчальної дисципліни. До підсумкового контролю допускаються слухачі у разі відсутності незадовільних оцінок за результатами поточного контролю на заняттях та семестрового контролю.

Для проведення підсумкового контролю використовуються комбіновані завдання. Зміст цих завдань визначається матеріалом навчальних тем, які підлягають перевірці.

Екзамен проводиться після завершення вивчення програми навчальної дисципліни. Для проведення екзамену використовуються комбіновані завдання відкритої форми з використанням ЕОМ. Зміст цих завдань визначається матеріалом навчальних тем, які підлягають перевірці.

Критерії оцінювання знань і вмінь курсанта за результатами вивчення навчального матеріалу модуля (навчальної дисципліни) наступні:

А - оцінка "відмінно" (90-100 балів) виставляється за високий рівень знань (допускаються деякі неточності) навчального матеріалу модуля, що міститься в основних і додаткових рекомендованих джерелах, вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку і розвитку, чітко, лаконічно, логічно, послідовно відповідати на поставлені запитання, вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань;

	<p>В - оцінка "дуже добре" (85-89 балів) виставляється за знання навчального матеріалу модуля вище від середнього рівня, включаючи аргументовані відповіді на поставлені запитання (можлива невелика кількість неточностей), вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язанні практичних завдань;</p> <p>С - оцінку "добре" (75-84 балів) виставляється в цілому за правильне розуміння навчального матеріалу модуля, включаючи аргументовані відповіді на поставлені питання, які, однак, містять певні (несуттєві) недоліки, за вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань;</p> <p>Д - оцінка "задовільно" (65-74 балів) виставляється за посередні знання навчального матеріалу модуля, малоаргументовані відповіді, слабе застосовування теоретичних положень під час розв'язання практичних завдань;</p> <p>Е - оцінка "достатньо задовільно" (60-64 балів) виставляється за слабкі знання навчального матеріалу модуля, неточні або малоаргументовані відповіді, з порушенням послідовності його викладення, за слабе застосовування теоретичних положень під час розв'язання практичних завдань;</p> <p>Ф - оцінка "незадовільно" (30-59 балів) з можливістю повторного складання екзамену, виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу модуля, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань;</p> <p>ФХ - оцінка "незадовільно" з обов'язковим повторним вивченням модуля (навчальної дисципліни) (00-29 балів) виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу модуля, суттєві помилки у відповідях на запитання, невміння орієнтуватися під час розв'язання практичних завдань, незнання основних фундаментальних положень.</p>
<i>Додатково</i>	<p>Детальнішу інформацію про навчальну дисципліну «Українська мова (за професійним спрямуванням)» наведено в робочій програмі навчальної дисципліни.</p>